

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA
Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i
ekonomske analize
Odjel za makroekonomske analize

Očekivanja poslovnog sektora u 2017. godini

Istraživanje *Eurochambres Economic Survey 2017*

- Uvodno – o istraživanju
- Rezultati istraživanja EES 2017
- Zaključno

Uvodno – o istraživanju

Eurochambres Economic Survey (EES) godišnje je kvalitativno istraživanje o očekivanjima poslovnog sektora u Europi. Provodi ga europska asocijacija gospodarskih i trgovačkih komora (*Eurochambres*) posljednje 24 godine u suradnji s komorama članicama. Hrvatska gospodarska komora provodi istraživanje za Hrvatsku posljednjih šesnaest godina.

Koristeći se smjernicama zajedničke metodologije, nacionalne gospodarske i trgovačke komore provode anketiranje poslovnog sektora u svojoj zemlji. U standardiziranomu anketnom obrascu menadžeri kompanija daju komparativne odgovore („bolje nego prošle godine“, „jednako kao prošle godine“, „lošije nego prošle godine“) za tekuću i nadolazeću godinu za sljedeće indikatore:

- ❖ prihodi od prodaje na domaćem tržištu
- ❖ prihodi od prodaje na inozemnom tržištu (izvoz)
- ❖ zaposlenost
- ❖ investicije
- ❖ opći uvjeti poslovanja

Dodatno odabiru tri najveća izazova u poslovanju između ponuđenih varijabli:

- ❖ domaća potražnja
- ❖ inozemna potražnja
- ❖ trošak rada
- ❖ manjak kvalificiranih radnika
- ❖ tečaj
- ❖ cijene energije i sirovina
- ❖ uvjeti financiranja
- ❖ gospodarska politika

Uzorak istraživanja u Hrvatskoj

HGK je provela anketu tijekom rujna 2016. godine na uzorku od 1 766 hrvatskih tvrtki od čega 1 410 malih, 23 su srednje velike i 333 su velike.

Anketi se odazvalo 518 tvrtki od čega 373 male, devet srednje velikih i 136 velikih. Većina od njih posluje i na inozemnom tržištu, njih 445.

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA

Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize

Odjel za makroekonomske analize

Tel.: 01/4828 – 373; elektronička pošta: makroekonomija@hgk.hr

Metodologija

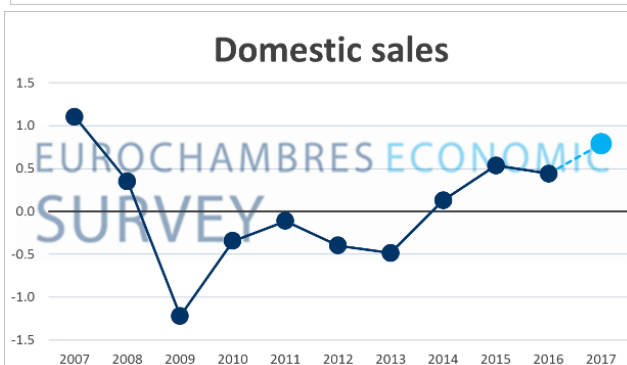
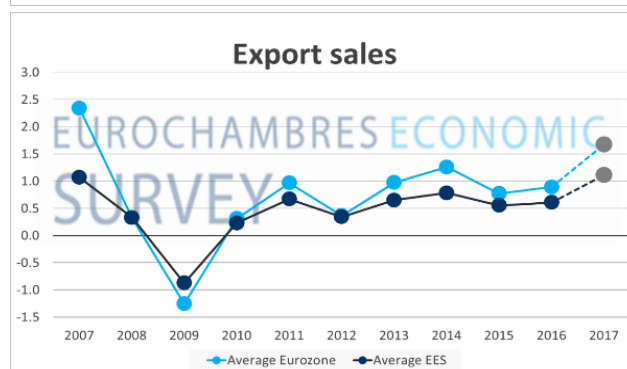
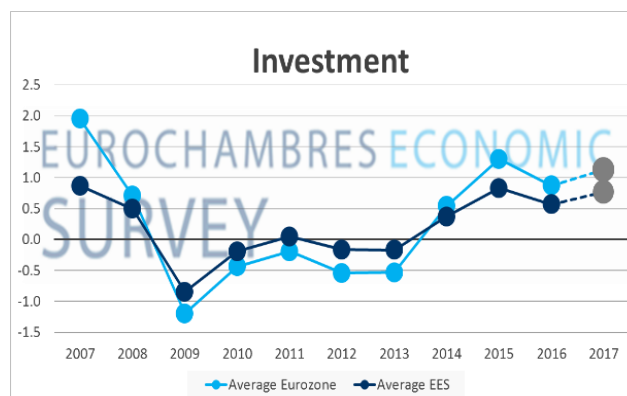
Uzorak je izabran metodom kvotnog i slučajnog izbora, u skladu s raspodjelom malih, srednje velikih i velikih poduzetnika u 14 industrijskih i pet uslužnih grana te doprinosom industrije i usluga u ukupnomu hrvatskom gospodarstvu. Pri odabiru uzorka isključene su tvrtke s manje od deset zaposlenih te one iz javnog i zdravstvenog sektora. Odgovori velikih, srednje velikih i malih poduzetnika na razini djelatnosti, sektora i ukupnoga gospodarstva ponderirani su prema kriteriju broja zaposlenih za postizanje reprezentativnosti dobivenih rezultata.

Rezultati istraživanja EES 2017

EES 2017 temelji se na odgovorima 50,5 tisuća poslovnih subjekata iz 24 europskih zemalja. Pored članica EU, u istraživanju su sudjelovale Turska, Srbija i Crna Gora. Rezultati zemalja ponderirani su ponderom nacionalnog BDP-a.

Rezultati ovogodišnjeg istraživanja u 24 zemljama ostaju na razini umjerenog optimizma, ali su nešto lošiji nego u prošlogodišnjem istraživanju. Očito da poslovni svijet percipira nastavak sporosti gospodarskog rasta i prisutnost međunarodnih napetosti koje negativno utječu na uvjete poslovanja. Činjenica jest da su povećani rizici unutar i izvan Europe: neizvjesnost posljedica *Brexita* i teroristički napadi u Europi s jedne strane te i dalje nejasan proces prilagodbe kineskoga gospodarstva, složena politička situacija oko Rusije, diskutabilna kontrola upravljanja izbjegličkom krizom, a sada i neizvjesnost oko smjera buduće politike SAD-a, s druge strane. U kontekstu pojačanih i diversificiranih rizika, svakako je smanjena predvidljivost poslovnog okruženja u Europi.

Stoga i dalje postoji bojazan da će geopolitičke napetosti smanjivati učinak boljih uvjeta za rast potrošnje, trgovine i investicija poput niskih cijena sirove nafte i deprecijacije eura.

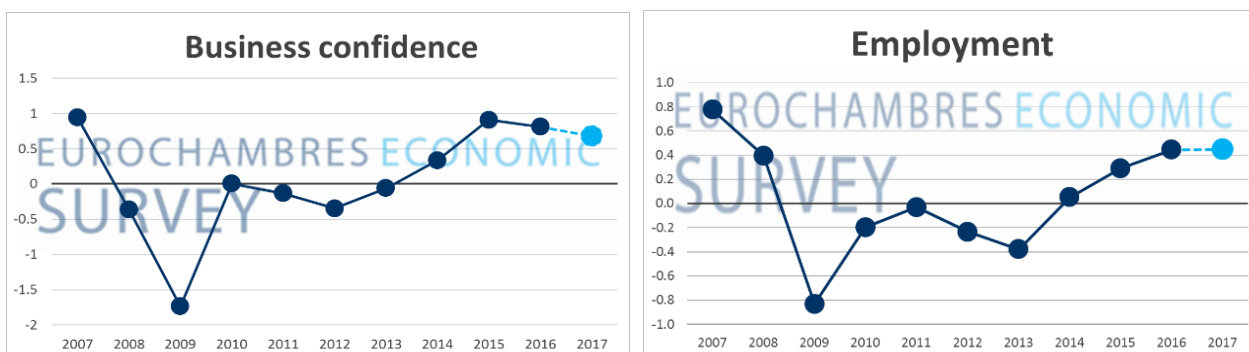

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA

Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize

Odjel za makroekonomske analize

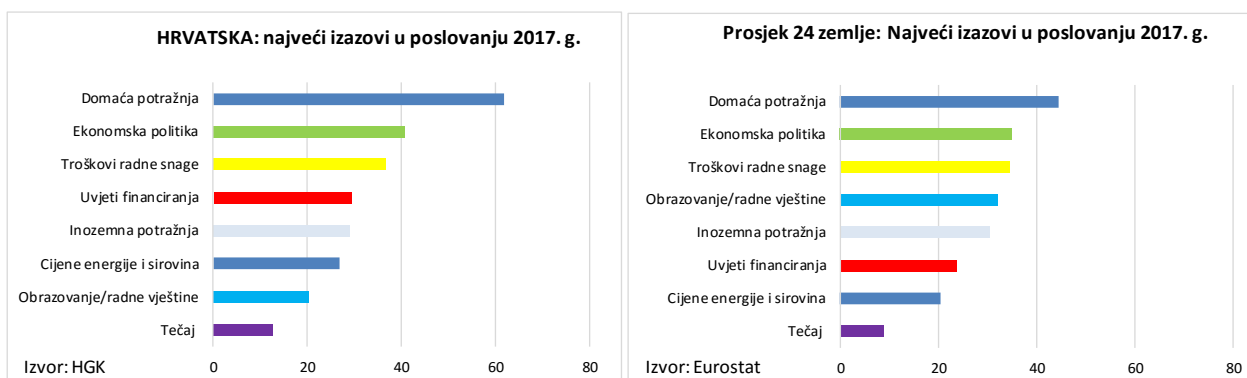
Tel.: 01/4828 – 373; elektronička pošta: makroekonomija@hgk.hr

1. Najveći izazovi u poslovanju 2017.

Iako je poslovni sektor izrazio porast optimizma kod kretanja prihoda od domaće prodaje, ujedno je i domaću potražnju naveo kao najveći izazov u poslovanju sljedeće godine, i to treću uzastopnu godinu. Čak je 44,5% ispitanih naveo ovaj izazov kao jedan od tri najvažnija. To je očiti odraz delikatne post-krizne ekonomije u većini zemalja.

Unatoč određenom konsenzusu o najvećim izazovima među zemljama, ipak se izdvajaju neki trendovi i uočavaju razlike. Primjerice, tečaj nije svrstan među tri najznačajnija izazova, niti u jednoj zemlji; ali je u Srbiji, na Cipru i u Irskoj oko petine tvrtki naveo ovaj segment kao značajniji izazov. U slučaju Srbije, glavna briga tamošnjih poduzetnika jest tečaj dinara i eura, a druge dvije zemlje koje su u eurozoni imaju nekoliko glavnih trgovinskih partnera izvan područja eura (Izrael, Ujedinjeno Kraljevstvo i Poljska za Cipar, SAD i Ujedinjeno Kraljevstvo za Irsku). Također, inozemna potražnja je jedan od tri vodeća izazova za nekoliko zemalja u kojima se značajan dio ispitanih tvrtki oslanja na izvoz: Turska (58% ispitanika), Srbija (58%) i Slovenija (57%). Nekoliko zemalja čija su gospodarstva značajnije povezana s Ujedinjenim Kraljevstvom navele su i *Brexit* kao važan izazov u poslovanju sljedeće godine od kojih se ističe Irska koja je naveo ovaj izazov kao drugi najvažniji, budući da je irsko gospodarstvo najviše povezano s britanskim.

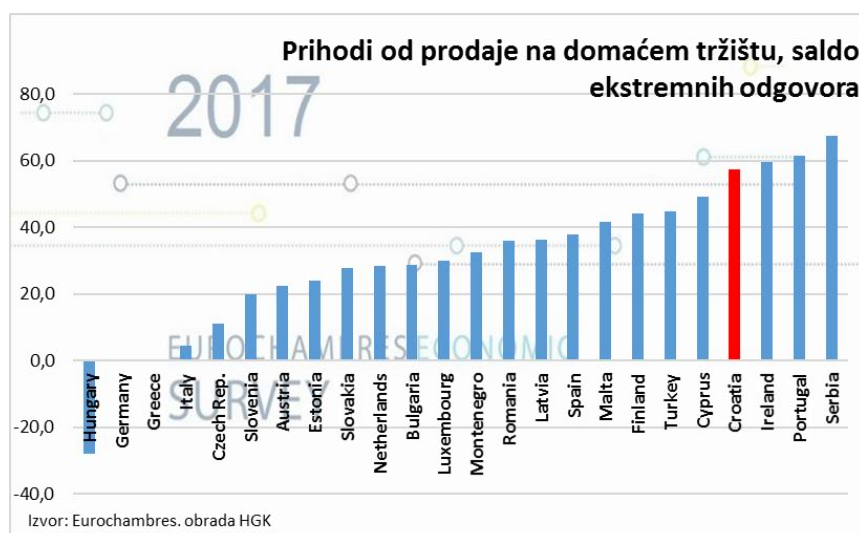

2. Prihodi od prodaje na domaćem tržištu

U Europi potrošnja polako, ali sigurno raste, poduprta niskim stopama inflacije, povećanjem razine zaposlenosti, nižim cijenama sirovina (osobito nafte), a u nekim zemljama i fiskalnom politikom (smanjenje fiskalnih opterećenja). Očekivanja za 2017. godinu vrlo su optimistična, čak najoptimističnija od razdoblja prije krize. U skladu s time su i predviđanja Europske komisije da će osobna potrošnja ostati glavna poluga ekonomskog rasta i sljedeće godine. Italija se ističe značajnim rastom optimizma nakon loše 2016. godine u kojoj je više

Hrvatski rezultati vrlo su kompatibilni s prosjekom zemalja koje su sudjelovale u istraživanju. Naime, domaću potražnju i hrvatski je poslovni sektor naveo kao najveći izazov u poslovanju sljedeće godine i to čak 61,7% njih. Štoviše, tri najveća izazova su ista kao i u prosjeku 24 zemlje: domaća potražnja, ekonomska politika i troškovi radne snage, kao i što tečaj ostaje najmanje značajan (iako 86% anketiranih tvrtki u hrvatskom uzorku čine izvoznici).

poduzetnika smanjilo prihode na domaćem tržištu od onih koji su ih povećali, što je u skladu sa sporijim gospodarskim rastom Italije od očekivanog.

Najoptimističnije: Srbija, Portugal, Irska i Hrvatska.

Mađarska je jedina zemlja u kojoj više poduzetnika očekuje niže prihode na domaćem tržištu 2017. godine od onih koji očekuju rast.

U usporedbi s drugim zemljama, Hrvatska je po ovom pitanju četvrta najoptimističnija. Optimizam hrvatskoga poslovnog sektora dolazi u kontekstu višegodišnje potisnutosti domaće potražnje, koja je sada na početku oporavka te potpomognuta fiskalnim promjenama. Optimizam poslovnog sektora temeljen je i na potrošačkom optimizmu koji je povećan u odnosu na prethodne godine.

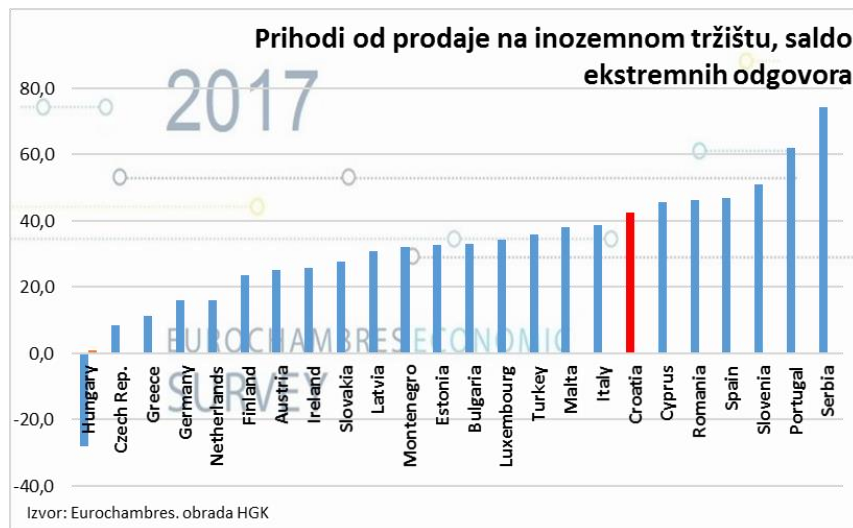
3. Prihodi od prodaje na inozemnom tržištu

Posljednjih godina međunarodna je trgovina bila pod negativnim pritiscima usporavanja rasta kineskoga gospodarstva, EU sankcija prema Rusiji, pada uvoza u SAD i složene gospodarske-političke situacije u zemljama izvoznicama sirovina poput Brazila i Rusije. Povoljna tečajna

kretanja za područje eura, odnosno pad vrijednosti eura prema dolaru i jenu, 2016. su godine stvorila povoljnije uvjete izvoznicima iz euro područja.

Optimizam ne samo da se prenosi i u 2017. godinu, već se i pojačava pa još veći dio anketiranoga poslovnog sektora očekuje rast prihoda na inozemnom tržištu, i to s dozom optimizma najvišom od pretkriznih godina.

Ovdje, kao i po pitanju domaćih prihoda, na jednoj strani ostaje Mađarska kao jedina zemlja u kojoj više poduzetnika očekuje pad nego rast, a na drugoj Srbija kao najoptimističnija.

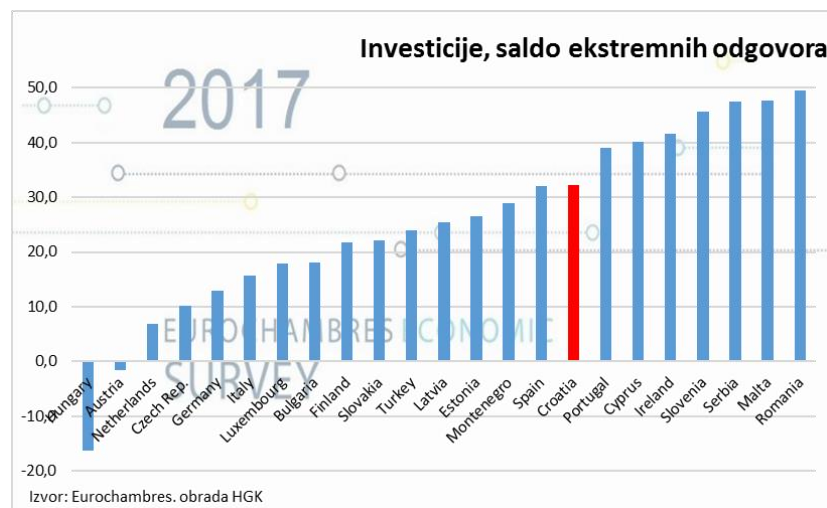
Najoptimističnije: Srbija, Portugal, Slovenija.

Mađarska je jedina zemlja u kojoj više poduzetnika očekuje niže prihode na inozemnom tržištu 2017. godine od onih koji očekuju rast.

Hrvatska se nalazi u optimističnijoj skupini zemalja, ali nešto široj nego po pitanju domaćih prihoda. No, u usporedbi s 2016. godinom, kada je saldo ekstremnih odgovora samo 25,6 (za 25,6 postotnih bodova je bio veći udio onih koji su ostvarili rast u odnosu na one koji su ostvarili pad), očekivanja za 2017. godinu pokazuju značajno povećanje optimizma. Naime, u 2017. godini tek 7,7% ispitanih hrvatskih tvrtki očekuje pad izvoza, dok ih 50% očekuje rast pa je i saldo ekstremnih odgovora gotovo dvostruko veći.

4. Investicije

U okruženju nesigurnosti koja je prisutna na europskom tržištu i proizlazi iz unutrašnjih i vanjskih čimbenika, sklonost ulaganju ostaje suzdržana.

Najoptimističnije Rumunjska, Malta i Srbija.

Najmanje optimistične: Mađarska i Italija.

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA

Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize

Odjel za makroekonomske analize

Tel.: 01/4828 – 373; elektronička pošta: makroekonomija@hgk.hr

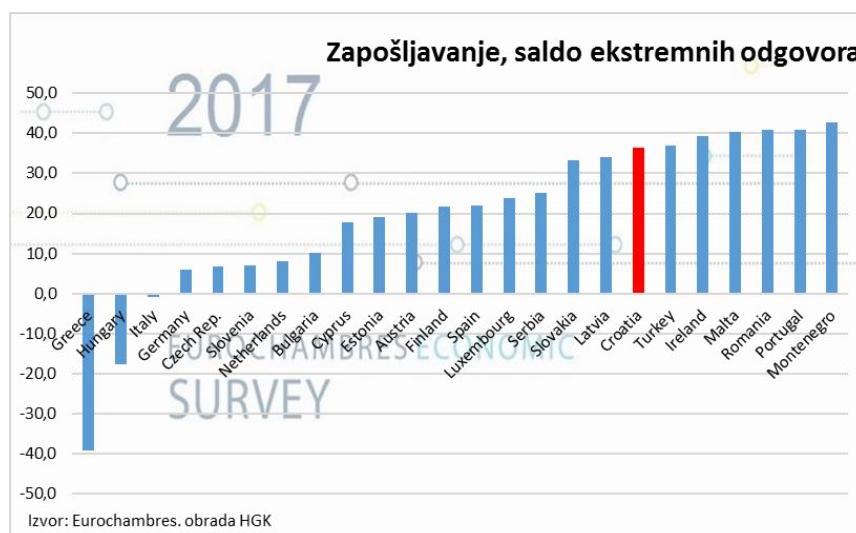
Iako prevladava broj onih koji planiraju povećati investicije u 2017. godini, razlika prema broju onih koji smatraju da će ulagati manje ostaje vrlo tanka.

Najlošiju perspektivu za ulaganje, odnosno najmanju sklonost tomu, pokazali su poduzetnici iz Mađarske i Austrije gdje prevladavaju tvrtke koje planiraju smanjiti investicije, a osobito pesimistično raspoloženje pokazao je poslovni sektor u Mađarskoj. Suprotno tome, najveću sklonost pokazali su poduzetnici iz Rumunjske i Malte.

Hrvatska ostaje umjereno optimistična u usporedbi s ostalim zemljama, s malim pomakom nabolje u odnosu na prethodnu godinu. Naime, 34,7% hrvatskih tvrtki je povećalo investicije u 2016. godini, a 24,4% ih je smanjilo. U 2017. godini udio onih koji misle da će povećati investicije je nešto veći (44,4%), a udio onih koji misle da će investirati manje nešto manji (12,2%). Mali pomaci nabolje pokazuju daljnju opreznost poslovnog sektora te nastavak suzdržane investicijske klime.

5. Zapošljavanje

Tržište rada ostaje segment koji se najsporije oporavlja te većina zemalja ostaje skromnija u optimističnom predviđanju rasta zapošljavanja. Pritom su ekstremno pesimistične zemlje Grčka, Mađarska i Italija gdje prevladavaju poduzetnici koji u 2017. godini planiraju smanjiti broj zaposlenih, dok su, s druge strane, najoptimističnije Crna Gora, Portugal i Rumunjska.

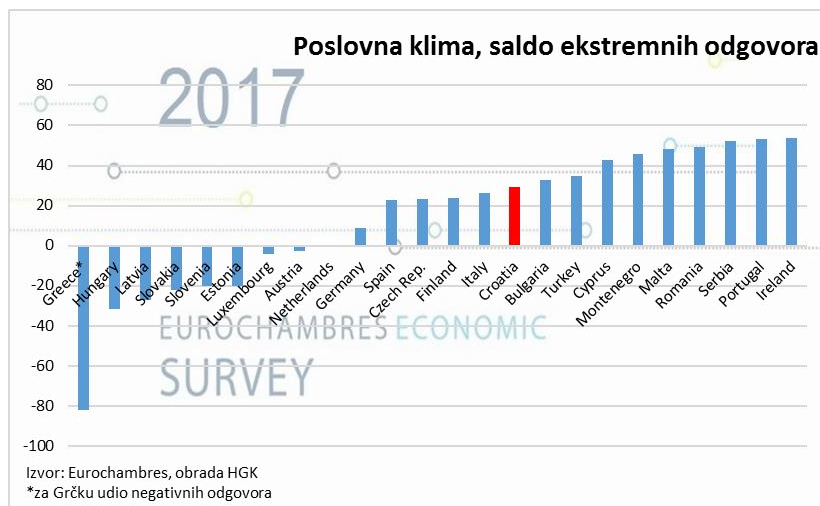
Najoptimističnije: Crna Gora, Portugal i Rumunjska.

Najmanje optimistične: Grčka, Mađarska i Italija.

Hrvatska se nalazi u skupini zemalja koje su izrazile više optimizma i to nešto veću dozu u odnosu na ranije godine. To i nije neobično s obzirom na dugotrajno razdoblje negativnih trendova na tržištu rada, koji su se sada stabilizirali zbog niske baze i zaustavljanja gospodarskog pada. No, zaostajanje oporavka tržišta rada u odnosu na druge ekonomske pokazatelje pokazuje i ovo istraživanje budući da je kod ovog pitanja saldo ekstremnih odgovora najmanji, kako u Hrvatskoj tako i kod prosjeka svih 24 zemalja.

6. Poslovna klima

Veća doza opreznosti u optimizmu vidljiva je kod pitanja o ocjeni poslovne klime, gdje je najmanja razlika u broju onih koji očekuju poboljšanje u odnosu na one koji očekuju pogoršanje, iako ipak prevladavaju ovi optimistični. Štoviše, negativan trend ovog pokazatelja

odnosno opadajući optimizam provlači se tijekom posljednja dva istraživanja, što je povezano upravo s brojnim neizvjesnostima koje prate globalno gospodarstvo.

Najoptimističnije: Irska, Portugal i Srbija.

Najmanje optimistične: Grčka, Mađarska i Latvija.

Pritom u čak osam zemalja prevladavaju pesimistični poduzetnici odnosno oni koji misle da će opća poslovna klima u 2017. godini biti lošija nego u ovoj. Najpesimističnija je Grčka u kojoj čak 82,3% poduzetnika očekuje pogoršane uvjete poslovanja.

Među zemljama postoje različiti trendovi kretanja ovog pokazatelja. Tijekom posljednje tri godine, optimizam grčkih i mađarski tvrtki se konzistentno smanjuje, dok je u Austriji, Luksemburgu ili Estoniji negativni trend pretvoren u pozitivni. Najoptimističnija je Irska unatoč značajnom riziku kojega joj donosi *Brexit*, a optimizam se temelji na očekivanom rastu domaće potražnje koja bi trebala omogućiti rast irske ekonomije na razini od 3,6%.

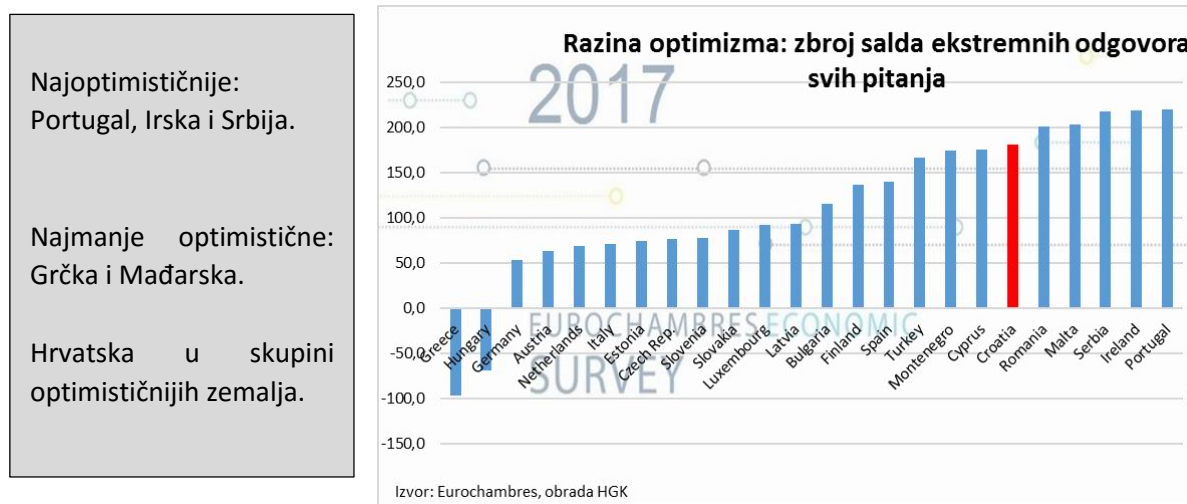
Hrvatska je u donjoj skupini zemalja koje su izrazile prevladavajući optimizam, ali s velikim pomakom u odnosu na 2016. godinu u kojoj je razlika između onih koji su je ocijenili lošijom i one koji su je ocijenili boljom od prethodne, bila daleko niža (saldo ekstremnih odgovora je iznosio 7 za 2016., a za 2017. godinu iznosi 29,5).

Zaključno

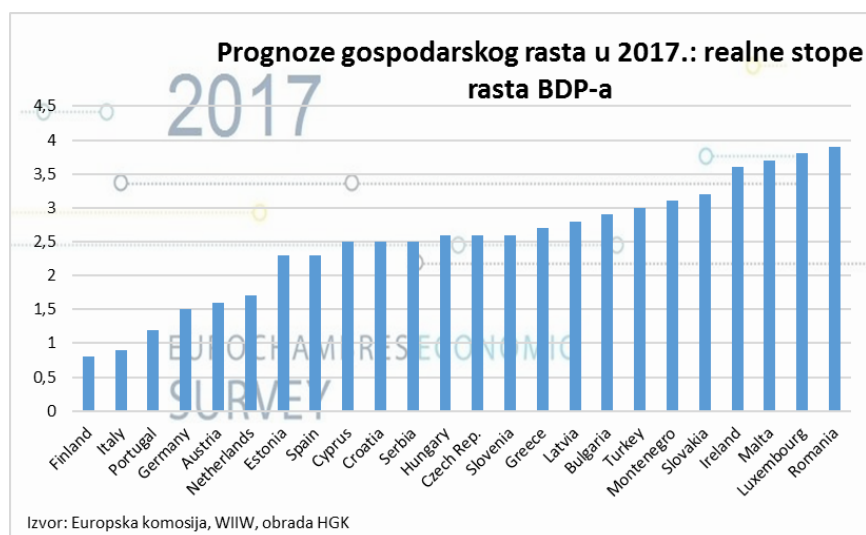
U istraživanju o poslovnim očekivanjima poslovnog sektora u 2017. godini izražen je, pod utjecajem diversificiranih rizika unutar i izvan europskog tržišta, suzdržani optimizam.

Kod gotovo svih ispitanih stavki europski poslovni sektor je nešto optimističniji u ocjeni 2017. godine nego u ocjeni 2016. godine, s iznimkom poslovne klime koju manji broj poduzetnika vidi poboljšanom u sljedećoj godini.

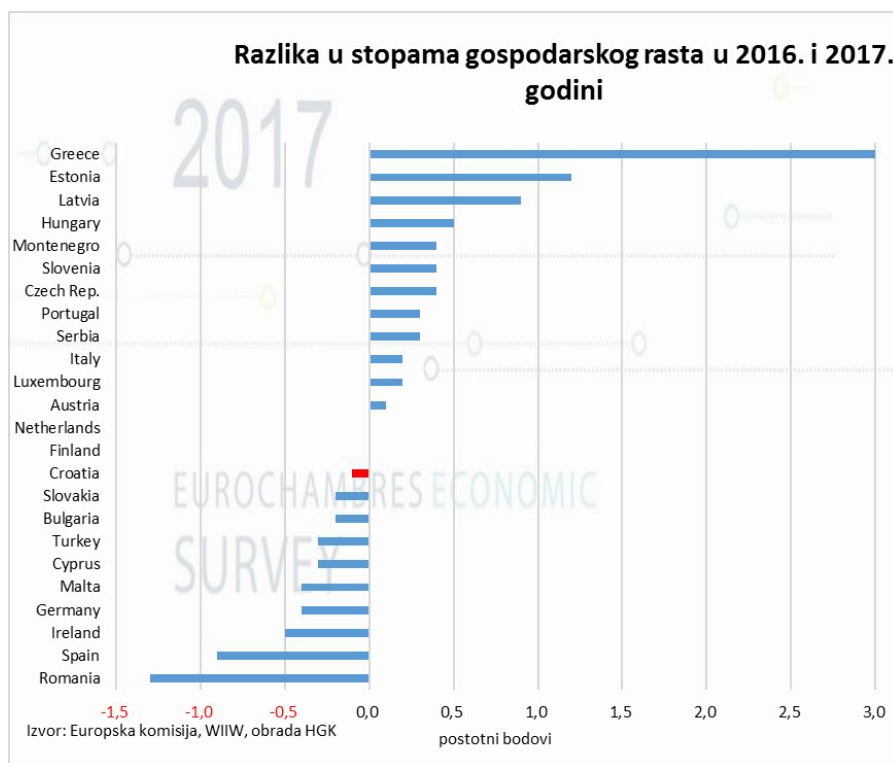
Kao najoptimističnije zemlje (optimizam je određen kao zbroj svih salda ekstremnih odgovora) prikazane su Portugal, Irska i Srbija, a Hrvatska je vrlo blizu vrha, šesta po redu. U svim zemljama prevladavaju optimistični poduzetnici osim u Grčkoj i Mađarskoj gdje ih većina očekuje lošije rezultate u odnosu na 2016. godinu.

Oprezni, ali ipak rastući optimizam koji je sukus rezultata istraživanja EES 2017 poklapa se i s prognozama gospodarskoga rasta u 2017. godini. Naime, prema prognozama Europske komisije (za članice EU) i WIIW-a (za zemlje u istraživanju koje nisu članice EU) prosječni rast u 2017. godini će za ovu skupinu zemalja iznositi 2,5%, što je tek malo više nego 2016. godine kada je iznosio (i dalje prema procjenama) 2,3%.

Pritom bi deset zemalja u 2017. godini trebalo usporiti rast, dvije zemlje bi trebale ostati na istoj razini rasta (Austrija i Nizozemska), a dvanaest bi trebalo ubrzati rast. No, to ubrzanje je vrlo skromno, a najveća je promjena kod Grčke koja bi trebala nakon duge recesije (i malog predaha od nje 2014. g. kada je ostvarila tek minimalni rast od 0,4%) ostvariti rast od 2,7%. Ipak, grčki poduzetnici su se u ovom istraživanju pokazali vrlo suzdržani u vjeri za oporavkom sljedeće godine, no u usporedbi s prijašnjim godinama njihove duboke recesije ipak su pokazali nešto manji pesimizam.

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA

Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize
 Odjel za makroekonomske analize

Tel.: 01/4828 – 373; elektronička pošta: makroekonomija@hgk.hr

POPIS KRATICA

EES	<i>Euchambres Economic Survey</i>
BDP	Bruto domaći proizvod
EC	Europska komisija
WIIW	<i>The Vienna Institute for International Economic Studies</i> - Bečki institut za međunarodne ekonomske studije
EU	Europska unija
HGK	Hrvatska gospodarska komora

Opće napomene:

Ovu analizu izrađuje i za nju je odgovoran HGK. Informacije, mišljenja, analize i zaključci koji se iznose temelje se na javnim statističkim i ostalim informacijama koje potječu iz izvora u čiju se potpunost i točnost HGK pouzdaje, ali za koje ne jamči. Utoliko su informacije, mišljenja, analize i zaključci izneseni u ovoj publikaciji podložni promjenama koje ovise o promjenama izvora informacija te o promjenama koje nastupe od trenutka pisanja teksta do njegova čitanja. Ova publikacija ili njeni dijelovi ne mogu se kopirati ili bilo kako drugačije reproducirati bez navođenja izvora.

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA

Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize

Odjel za makroekonomske analize

Tel.: 01/4828 – 373; elektronička pošta: makroekonomija@hgk.hr